

Rövid, erős lábaik vannak, a fejtoruk és a potrohuk általában kerekded, habár van néhány megnyúlt testű faj, valamint számos olyan is, amely hangyát vagy más egyéb rovat utánoz.

Az ugrópókok családjába vagy 3000 ismert faj tartozik, ezek zömükben a trópusokon élnek. Hazánkban tizenhét ugrópók faj van. Néhány — például a már említett zebropók — a lakásokba is be merészkedik. Észak-Európában tíz fajuk él. Észak-Kanadában egyáltalán nincs képviselőjük. Arizonában viszont szinte lehetetlen felbecsülni az ugrópók fajok számát. Az a vidék híres is a szakemberek szűk körében szépséges ugrópókjairól. Ott él — még a városszéli házak bokrai között is megtalálható — az alig 2 mm hosszú, irizáló zöld és bíborvörös színű *Sassacus papenhoei* nevű ugrópók. Ennek a fajnak élősdije egy parányi gömbölgő, annak a lárvája a pók potrohából táplálkozik mindaddig, amíg a pók el nem pusztul.

Az arizonai sivatagok talajának felszíne nagyon forró, ezért csaknem valamennyi pók a föld felszíne fölött, a növényeken telepszik meg. A *Phidippus* pókok kis cellákat szőnek a levelek között. Ezen a vékony selyemszövedéken keresztül is látszanak élénk színeik. Például az *Eris aurantia* nevű ugrópók a szikomorfák* nagy, halványzöld levelei közé szőtt selyemgubókban élnek. Testhoszuk kevesebb, mint 1 cm. Hímjük fekete és fehér, irizáló zöld foltokkal, vaskosabb nőtényük narancsszínű, s fekete-fehér csikozás és irizáló zöld foltok díszítik.

Az apacs-indiánokról elnevezett *Phidippus apacheanus* a Sziklás-hegységben él. Ennek a násza — hasonlóképpen a legtöbb ugrópókéhoz — igen látványos: a hím meglehetősen izgatottan közelít leendő párjához, és első lábait a talajról fölemelve nyújtja a nőtény felé.

Sz. J.

GYÓGYÍTÓ TERMÉSZET

MIT „TUD”
MISKOLCTAPOLCA?

A miskolctapolcai hévizek gyógyító hatását szinte emberemlékezet óta ismerjük. A fürdőhelyet a XVIII. században kezdték kiépíteni, s ugyanebben a században vált is az igazán ismeretessé. Értékeiről először a magyar hévizek hasznosításának egyik nagy szószólója, Fényes Elek tett említést 1851-ben. Azután 1875-ben Klauka Gusztáv méltatta a Fővárosi Lapokban Görömbölytapolca fürdőit és szép, évszázados fákkal árnyékolt szigetek tagolta csónakázótavait. E fürdőhely természeti értékei azóta is izgatják a kutatók képzeletét, s népszerűsége folyton növekszik. Gyógy-idegenforgalmi értékeiben azonban még ma is vannak kihasználatlan tartalékok — kiváltképp ha az orvosföldrajz művelőjének szemével vizsgáljuk meg a tájat.

Az emberi szervezet az egész földrajzi burokkal fölöttébb bonyolult kapcsolatban van. Egy-egy tájon a szakembereknek e komplex burok elemei közül kell kiszűrniük azokat, amelyek a betegség vagy az egészség szempontjából elsődlegesen fontosak, vagy éppenséggel arra utalnak, hogy a táj adottságai megfelelnek a *gyógyhely* minősítés legfontosabb feltételeinek. Gyógyhely persze — csakúgy, mint betegség — nagyon sokféle van. De mindegyik válfajában meghatározhatók azok a természeti adottságok, amelyek a különféle betegségekben szenvedőkre kedvezően hatnak. Vajon a miskolctapolcai tájnak milyenek az orvosföldrajzi adottságai?

Földje, vize, levegője, élővilága

Borsod-Abaúj-Zemplén megye déli és délkeleti szegélyére az Alföld húzódik fel, hogy a Hegyalja és a Bükkalja közvetítésével ott találkozzon nyugati részén a Bükkalja, keleti részén a Zempléni-hegységgel. A két hegység között, a miskolci-szerencsi kapuban az Alföld rónája a Csereháttal érintkezik. Tájéképileg a legsajátosabb talán a Miskolctapolcához közeli Bükk-hegység központi magja, a Bükk-fennsík. Az országnak ez a legmagyobb és legszebb mészkőfennsíkja

800—900 m tengerszint fölötti magasságban húzódik. E tény — hazai körülmények között — már eleve hegyvidéki *klimatikus gyógyhellyé* minősíti ezt a tájat.

A Bükk-fennsík felszínén nincsenek állandó vízfolyások; enyhén hullámos felszínének domborzatát a *dolinák* és a *víznyelők* hálózata teszi változatossá. A térséget borító erdőtakarót helyenként rétek szakítják meg. A délies fekvésű lejtőkön *tölgyesek*, a fennsíkon és az északi lejtőkön nagy kiterjedésű *bükkösök* diszkenek. Vadban a Bükk az országnak az egyik legváltozatosabb és leggazdagabb területe, ezért idegenforgalmi és szabadidős programokra egyaránt kedvező alkalmakat kínál. Orvosföldrajzilag vizsgálva kiváltképpen fontos szerepük van a „*gyógyító tölgyek*”-nek. A tölgyfalevél ugyanis *fitoncido*kat választ ki, s ezek a vegyületek elpusztítják a betegségek okozó mikrobákat, ezért a tölgyesekben majdnem teljesen csírátlan a levegő.

A Bükk-fennsíkot a nála alacsonyabb, 400—700 m magasságú, nagy kiterjedésű hegycsoportok kettős gyűrűje fogja közre. A *belső* gyűrűt *agyagpala* és *mészkőröngök* alkotják, az ennél is alacsonyabb — 300—500 m magasságú — *külső* gyűrűt *andezit-riolittufából*, agyagból és homokból felépített lankás formájú előhegycsoportokból áll. Közöttük helyezkedik el a miskolctapolcai *Várhegy* is.

ORVOSFÖLDRAJZ

Röviden: az egészségnek és a betegségnek a földrajzi kapcsolataival, ökológiájával foglalkozó tudományág — az egészségügyi statisztikától a meteorológián, a balneológián, a genetikán át a földrajzig, a tengerhajózásig, sőt az úrkutatás egészségügyi kérdéseig a természet- és társadalomtudománnyal sokféle kapcsolatot tart. Útörője hazánkban néhai dr. Réti Endre orvostörténész volt. Kutatásaiért 1960-ban levelező tagjává választotta a Nemzetközi Földrajzi Unió orvوسفöldrajzi bizottsága.

Réti irányításával alakult meg 1964-ben a Magyar Földrajzi Társaság keretében az orvوسفöldrajzi szakosztály, s 1966-ban már a *Geographia Medica Hungarica* című — angol, német és francia nyelvű — kiadványa is megjelent. Az 1969—1970. évi *GEOGRAPHIA MEDICA* című kötet már nemzetközi kiadványként látott napvilágot, szerkesztő bizottságának elnöke az angol A. T. A. Learmonth professzor volt. Azóta évente 200 oldalon jelenik meg a *Geographia Medica* az Országos Közegészségügyi Intézet élettani és toxikológiai osztályának támogatásával.

Az orvوسفöldrajzi kutatások megszervezésében és nemzetközi összehangolásában elévülhetetlen érdemei vannak a közelmúltban elhunyt Radó Sándor földrajzprofesszornak is.

Dr. Zách Alfréd

Miskolctapolca évszázados fákkal árnyékolt parkja, tiszta vizű tava az egészségesnek felüdülést, a betegnek gyógyulást adhat

A páratlanul hangulatos sziklafalú, gyógyító vizű barlangfürdőben egész évben tart az üdülési idény (Fotó: MTI)

